

2019: cap a la fi de les nuclears

written by Santiago Vilanova | 13 de gener de 2019

Les fuites detectades en el sistema de refrigeració del reactor Vandellòs-II el 8 d'abril i el 19 de desembre de 2018 han tornat a portar el tema de la seguretat nuclear en primer pla i a qüestionar el model energètic català i la seva independència.

Els reactors de Vandellòs-I (1.087,1 MW de potència neta), Ascó-I (1.032,5 MW) i Ascó-II (1.027,2 MW) generen més del 55% de l'electricitat que consumim a Catalunya (1). La tecnologia de la Westinghouse (PWR-Pressurized Water Reactor, aigua lleugera a pressió) i la importació de l'urani enriquit com a combustible ens comporta una doble dependència dels Estats Units (el finançament es va fer amb dòlars mitjançant crèdits del Chase Manhattan Bank, Citicorop i Eximbank). I no podem oblidar la submissió a l'Estat espanyol i al seu sistema de Defensa, que va ser durant molts anys exercida per la Junta d'Energía Nuclear, avui blanquejada amb el nom de CIEMAT (Centro de Investigaciones Energéticas, Medioambientales y Tecnológicas).

Superar aquesta subordinació ens obliga a impulsar un model energètic que el 2030 produeixi el 50% de l'electricitat amb renovables i el 100% a finals del 2050.

Per aconseguir aquest objectiu de país i per substituir la potència dels tres reactors caldrà crear cada any i durant més d'una dècada 300 MW eòlics amb 3.000 hores equivalents de funcionament i 300 MW de solar fotovoltaica amb 1.850 hores equivalents de funcionament. Si el Govern de la Generalitat afavoreix aquestes inversions, abans del 2015 es podrien tancar dos reactors i el tercer abans del 2050, segons opina l'associació Eolic Cat.

Aquesta estratègia mantindria les necessitats energètiques d'un valor mitjà de 32 GW a/a (gigawatts tèrmics any/any) per a una població de set milions i mig d'habitants, gran part dels quals es concentren a l'àrea metropolitana de Barcelona on s'hauran d'aplicar la major part de les noves instal·lacions solars. Un pla d'eficiència i estalvi energètic en els habitatges i indústries ajudaria a facilitar aquesta transició.

(1) Vandellòs-II (propietat d'Endesa/Enel 72%, Iberdrola 28%); Ascó-I (Endesa/Enel 100%); Ascó -II (Endesa/Enel 85%, Iberdrola 15%)

EL LOBBY NUCLEAR ES RESISTEIX

El lobby nuclear internacional i el càrtel de l'urani, però, han pressionat en les Cimeres del Clima de París (2015) i en la recent COP-24 de Katowice (Polònia) perquè aquesta transició contempli un mix de renovables i nuclears. Han ocultat les emissions del cicle de l'urani: les mines, el transport del combustible, la construcció de les centrals, els centres d'emmagatzemament dels residus gastats i el desmantellament de les instal·lacions.

Els sectors continuistes de la patronal elèctrica UNESA (Asociación Española de la Industria Eléctrica) i el Fórum de la Industria Nuclear Española, liderats per Endesa, opten per allargar la vida útil dels reactors fins a 60 anys. Consideren que substituir l'energia nuclear per les renovables sense perdre en cap moment la garantia del subministrament, és quasi impossible. Esmenten la situació alemanya i com el pla de tancament progressiu dels reactors (acordat per conservadors, socialdemòcrates i verds) ha comportat una pujada de la contaminació de CO² provinent de les tèrmiques de carbó. Al·leguen també el conflicte social amb els llocs de treball que es perdran dels sistemes productius basats en els recursos fòssils i que no podran ser substituïts a curt termini pels que generin les renovables. La revolta de les "armilles

grogues" (amb el suport a l'ombra del lobby petrolier i nuclear) contra l'ecotaxa proposada del govern Macron és una advertència de la dificultat d'aplicar la transició energètica sense consens. Però la dramàtica proclama dels científics dels efectes que tindrà el canvi climàtic sobre l'economia mundial i dels 500 milions de refugiats ecològics que comportarà ens obliga èticament i moralment a canviar de paradigma energètic. Una inacció davant del canvi climàtic costarà 240.000 milions anuals a la UE, segons un informe del Centre Comú d'Investigació, assessor de la Comissió Europea.

En canvi, a l'Estat espanyol hi ha sectors empresarials que opten decididament per monopolitzar les renovables, com el Grupo Español de Crecimiento Verde, liderat per empreses com Iberdrola, Acciona i Naturgy, que donen suport a la transició energètica i a l'economia circular que impulsa el govern Sánchez i la ministra de Transición Ecológica, Teresa Ribera.

Si no volem caure novament en les mateixes elèctriques que ens han nuclearitzat, la Generalitat haurà d'afavorir l'accés a l'autoconsum, introduir una fiscalitat ecològica i ajudar a crear noves empreses solars i eòliques.

LA SÍNDROME DE FUKUSHIMA

El 2027 s'acaba el termini de la vida útil de Vandellòs-II, quan s'hauran assolit els quaranta anys des que va començar a produir electricitat. Abans, el Govern de la Generalitat haurà d'haver fet els deures i portar a terme el compromís adquirit en el Pacte Nacional per la Transició Energètica i la Llei 16/2017 del Canvi Climàtic.

La reflexió que hem de fer-nos és si amb els diners que pagarem en el rebut elèctric per allargar la vida de les nuclears (com proposa la patronal) i el que hauran d'invertir les elèctriques en noves mesures de seguretat (els anomenats *test stress* exigits per la UE després de l'accident de Fukushima) –que es preveu que tinguin un cost de més de 6.000

milions d'euros—, no és més racional invertir-los en les energies del sol. El tancament de Garoña és conseqüència d'aquesta visió de futur de la propietària Nucleonor (Iberdrola i Endesa/Enel).

Els reactors d'Ascó i Vandellòs són els que han tingut més incidències de tot el parc nuclear espanyol (43%). Allargar la vida d'aquestes centrals podria provocar un accident greu o maximal (de nivell 7) que tindria efectes devastadors per l'economia catalana i per als sectors turístic, agrícola i pesquer de les terres de l'Ebre. No és sensacionalisme. Entra en les probabilitats de risc.

Una altra nebulosa és la producció de residus radioactius d'alta, mitjana i baixa activitat que generen les centrals. Els centenars de metres cúbics que produeixen cada any segueixen sent secret empresarial per raons de seguretat. Els més perillosos s'emmagatzemen a les instal·lacions *in situ*. Són els anomenats ATI (Almacenes Temporales Individualizados) que el 2020 estaran sobresaturats, situació que s'agreujarà si no es produeix el tancament de les centrals. El risc d'un atac terrorista en aquestes piscines ha obligat a establir un servei de vigilància permanent a càrrec de la Guàrdia Civil.

L'incompliment dels diferents governs de l'Estat espanyol de construir un Almacén Temporal Centralizado (ATC) per aquests tipus de residus a Villar de Cañas (Conca) complica encara més el futur dels reactors catalans.

Un altre problema són els residus de Vandellòs-I que periòdicament s'enviaven a França abans de l'incendi (un accident de nivell 3) que va patir el 19 d'octubre de 1989. Un tren que durant molts anys va creuar la ciutat de Barcelona (el tinc filmat circulant per l'estació de passeig de Gràcia) traslladava el combustible irradiat als centres militars de reprocessament de Marcoule i La Hague on s'obtenia plutoni-239. Enresa, l'empresa estatal de residus, ha pagat 65.000 euros diaris pel seu actual dipòsit en els centres

francesos mentre no puguin ser ubicats en un ATC i retornats amb totes les mesures de seguretat. Finalment, no podem deixar de referir-nos al cost del desmantellament d'aquest reactor de grafit-gas (considerat plutonigen) que pot acabar sent superior al de la seva construcció (més de 3.000 milions d'euros); una delicada operació encarregada a Electricité de France que ha entrat en la fase de latència fins al 2028. Si esdevenim independents, caldrà constituir un Consell de Seguretat Nuclear Català per fer el seguiment del desmantellament d'aquest i dels altres tres reactors. El cost de l'operació s'haurà de dialogar amb l'Estat espanyol i les elèctriques propietàries. Una negociació que hem de preveure difícil.

UNA NOVA GOVERNANÇA

Segons els representants de les associacions empresarials dels sectors eòlic i solar fotovoltaic (Eolic Cat i Unión Española Fotovoltaica-Catalunya) la solució més creïble i eficient passaria per una nova governança que unifiqués la gestió energètica i ecològica del territori. Es tractaria d'una vicepresidència de Transició Energètica que gestionés la mitigació del canvi climàtic i el trànsit a les energies del sol. En el cas d'una República catalana es podria constituir un ministeri semblant al del govern Macron. A Catalunya aquesta nova governança hauria de comportar, inevitablement, la derogació dels decrets eòlics i solars vigents, del mapa eòlic acordat l'any 2000 i la supressió del calvari burocràtic de tràmits per la legalització dels projectes.

Requerir als nostres Ajuntaments la instal·lació de 1MW fotovoltaic esdevindria una aportació significativa als 3.000 MW que ens calen per tancar les nuclears. Incentivar l'autoconsum domèstic i industrial amb ordenances solars municipals; facilitar ajuts fiscals i construir petites plantes solars (d'1 a 10 MW) i algunes de grans (de 10 a 400 MW), especialment en terres de Lleida, seria un pas decisiu per aconseguir l'autosuficiència energètica. Caldrà també

concertar els nous parcs eòlics per evitar el rebuig de les poblacions afectades.

O durant el 2019 la Generalitat es concentra en aquest horitzó, o Catalunya quedarà aïllada de la transició energètica i es veurà obligada a acceptar la vida útil dels reactors d'Ascó i Vandellòs (mentre s'aniran tancant les centrals de Trillo, Almaraz i Cofrents) i a importar l'energia elèctrica dels parcs solars i eòlics de Saragossa o Navarra. Tenim un dèficit fiscal de més de 3.000 milions d'euros procedent del rebut de la llum que no han revertit en projectes a Catalunya.

Esperem que els nostres governants no ens fallin i rectifiquin la política energètica sotmesa a la factura que paguem anualment per la importació de petroli, gas natural i urani. Que pensin amb els milers de nous llocs de treball i la millora de la qualitat de vida que una Catalunya solar oferiria a les futures generacions. Que puguem dir, finalment, que la revolució de les renovables ha arribat per quedar-se!